

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	M.E. van. Elk	Datum	27 februari 2024
Doorkiesnummer	030 - 28 62139	Kenmerk	12123753
E-mail	m.van.elk@utrecht.nl	Onderwerp	Voortgang Voorschoolse Educatie
Bijlage(n)	2 (aangehecht)	Beleidsveld	Onderwijs

Geachte leden van de raad,

Met de voor- en vroegschool investeren we in gelijke kansen voor jonge kinderen en helpen we kinderen op weg naar een succesvolle schoolloopbaan. Samen met de aanbieders van Voorschoolse Educatie, Kind & Co Ludens, Gro-up en Bos, bouwen we de komende zes jaar (2024-2029) verder aan kwalitatief goede voorscholen en het verhogen van het bereik. In deze brief informeren we u over de volgende onderwerpen:

1. Bereik 2023; deelname van peuters aan voorschoolse educatie
2. Plan van aanpak verhogen bereik
3. Start nieuwe wijze van indiceren en doelgroepdefinitie
4. Kwaliteit van de voor- en vroegschool
5. Evaluatie 2-jarigen pilot Overvecht
6. Overige actuele ontwikkelingen
 - a. Brief Inspectie van het Onderwijs over risicoanalyse
 - b. SPUK Kansrijke Wijk

1. Bereik 2023: deelname van peuters aan voorschoolse educatie Over 2023 was het bereik van de voorscholen ruim 73 %. Dit betekent dat ruim 73% (2.025 kinderen) van de kinderen met een voorschoolindicatie ook daadwerkelijk heeft deelgenomen aan de voorschool in 2023. Vorig jaar hebben we voor het eerst de bereikcijfers gebruikt vanuit het nieuwe digitale toeleidings- en monitoringssysteem. In de Raadsbrief 'Voortgang Voorschoolse Educatie' (dd. 7 februari 2022) is gecommuniceerd dat het bereik over 2022 74% was. Helaas bleken er toch nog enkele kinderziekten in het toeleidings- en monitorssysteem te zitten, waardoor de bereikcijfers over 2022 (aantal kinderen dat heeft deelgenomen in verhouding tot het aantal indicaties) niet volledig betrouwbaar waren. Dat maakt een objectieve vergelijking met 2022 op basis van de bereikcijfers lastig. We verwachten dat het daadwerkelijke bereik rond de 70% lag in 2022. Deze onbetrouwbaarheid is met name terug te leiden op het aantal indicaties. De cijfers over het aantal kinderen dat heeft deelgenomen aan de voorschool zijn wel betrouwbaar. We zien dat er in 2023 meer kinderen naar de voorschool zijn gegaan dan in 2022, namelijk 2.025 kinderen in 2023 ten opzichte van 1.910 kinderen in 2022. Dit past ook bij het beeld dat we vijf extra groepen hebben geopend in Kanaleneiland en Leidsche Rijn in 2023. Ook geeft het toeleidings- en monitorssysteem inzicht in het bereik per wijk over 2023, in bijlage 1 is een overzicht toegevoegd.

In 2023 kregen 2.773 kinderen een indicatie voor de voorschool. Van deze kinderen zijn, mede met behulp van de toeleiders, 2.437 kinderen (88%) aangemeld (nog niet geplaatst) bij een voorschool. De ouders die hun kinderen niet hebben aangemeld gaven als reden dat hun kind al naar een andere voorschoolse voorziening gaat (kinderopvang, gastouder, medisch kinderdagverblijf) of dat ze om andere redenen geen belangstelling hebben. Een deel van deze kinderen zit dus niet op de voorschool, maar gaat wel naar een andere vorm van opvang. In de wijk Zuid (Kanaleneiland) is dit aanmeldingspercentage zelfs 92% en in Overvecht 93%. We zien in deze wijken dat de aanwezigheid van toeleiders in de wijk een duidelijke meerwaarde heeft.

Stadsbreed betekent dit dat door verbeterde toeleiding nu 88% aangemeld wordt en uiteindelijk 73% geplaatst wordt op de voorschool, met als grootste verschil 93% aangemeld in Overvecht tegenover 79% geplaatst. We zien in de cijfers dus dat de meeste ouders wel bereikt worden door team toeleiding en jeugdgezondheidszorg (JGZ), maar dat niet alle kinderen daadwerkelijk starten op de voorschool. Dit is deels te verklaren doordat ouders na aanmelding verhuizen of toch alsnog kiezen voor kinderopvang of een gastouder, maar deels ook zonder duidelijke reden. De aanbieders geven aan dat er wel voldoende plaats is op de VE-locaties. We gaan de komende periode samen met de aanbieders van de voorschool onderzoeken hoe dit verschil verklaard wordt. We informeren de raad hierover in de Onderwijsbrief.

2. Plan van aanpak verhogen bereik

In de [Raadsbrief](#) 'Voortgang Voorschoolse Educatie' (dd. 7 februari 2022) hebben we u geïnformeerd over het plan van aanpak bereik. We informeren u in deze raadsbrief welke acties zijn ondernomen en hoe we de komende tijd met de aanbieders en partners werken aan het verhogen van het bereik.

a. *Personeelstekort en wachtlijsten*

We hebben in 2023 vijf nieuwe groepen geopend, dit heeft tot effect dat in 2023 er 115 meer doelgroepkinderen geplaatst zijn dan in 2022. In 2024 is nieuwe subsidieperiode ingegaan en zijn we gestart met een dekkend netwerk van VE-locaties in de stad. We blijven continu in gesprek met de aanbieders of er voldoende plekken beschikbaar zijn. Wanneer ouders op een wachtlijst staan voor een bepaalde locatie, proberen team toeleiding en de aanbieders hen te bewegen om te kiezen voor een locatie waar het kind wel direct kan starten.

b. *Versterken outreachende aanpak: team toeleiding in nauw contact met ouders*

Wijkgericht en outreachend werken (aanwezigheid toeleiders in de wijk) werpt zijn vruchten af. We zien dit terug in het aantal kinderen dat aangemeld wordt bij de voorschool: in 2023 waren dit 115 kinderen meer dan het jaar daarvoor. Ook geven de toeleiders aan dat deze outreachende wijkgerichte aanpak een duidelijke meerwaarde heeft en dat ouders hun beter weten te vinden.

c. *Verlagen administratieve drempels voorschool*

Om administratieve drempels te verkleinen is er in iedere wijk een inloopspreekuur waar ouders informatie over en ondersteuning bij aanmelding op de voorschool kunnen krijgen. Deze inloopspreekuren worden goed bezocht. Aanvullend willen we het inloopspreekuur uitbreiden met ondersteuning voor het aanvragen van een U-pas. We zien dat veel ouders hier vragen over hebben sinds de voorschool gratis is voor doelgroepkinderen waarvan ouders een U-pas hebben.

d. *Dag van de Voorschool*

Op 15 november 2023 is voor de eerste keer de Dag van de Voorschool in Utrecht georganiseerd. Tijdens de Dag van de Voorschool hebben in alle wijken VE-locaties de deuren geopend en zijn ouders uitgenodigd om langs te komen om kennis te maken met de VE. Op de locaties waren naast de pedagogisch medewerkers ook pedagogische coaches en toeleiders aanwezig om alle vragen te beantwoorden. De aanbieders van VE hebben de Dag van de Voorschool als positief ervaren en vonden het een mooie, laagdrempelige manier om ouders kennis te laten maken met de VE. Veel locaties zijn goed bezocht, ongeveer 420 gezinnen hebben 17 locaties bezocht. Bij alle aanbieders was er t.o.v. vorig jaar sprake van een stijging van het aantal inschrijvingen. Vanwege het succes zal de Dag van de Voorschool jaarlijks worden georganiseerd met als doel dat ouders op de hoogte zijn van het bestaan van de voorschool en de kans die de voorschool biedt voor een betere start van hun kind op de basisschool.

3. Start nieuwe wijze van indiceren voor de voorschool

In de [nota van Uitgangspunten Passende Kinderopvang](#) 2024 is een nieuwe wijze van indiceren vastgesteld, namelijk op basis van maatwerk. In de huidige situatie krijgt twee derde van de kinderen een VE-indicatie op basis van ouderfactoren (migratieachtergrond en genoten opleiding) en krijgt één derde van de kinderen een individuele indicatie op basis van maatwerk. Uit de praktijk blijkt dat niet alle kinderen die een indicatie hebben op basis van ouderfactoren per definitie voorschoolse educatie nodig hebben. Daarnaast kwamen er signalen van professionals dat de indicatiestelling op basis van enkel ouderfactoren door een deel van de ouders als stigmatiserend werd ervaren. Ook gaven de aanbieders aan dat er kinderen zonder indicatie startten op de VE, die later in het proces alsnog bleken veel baat te hebben bij extra deelname (een indicatie). Daarom stoppen we met het automatisch indiceren op basis van ouderfactoren. In de nieuwe situatie gaat JGZ alle kinderen op basis van maatwerk indiceren.

In de nieuwe doelgroepdefinitie zijn de criteria en werkwijze van indiceren verder uitgewerkt in afstemming met de VE-aanbieders, schoolbesturen en kernpartners VE en op 27 februari jl. bekrachtigd door het college (bijlage 2). In de bijlage staat beschreven wat voorschoolse educatie is, welke kinderen tot de doelgroep behoren en hoe we de kinderen die het nodig hebben op de voorschool krijgen. In het proces is de Universiteit Utrecht betrokken om mee te denken over de doelgroepdefinitie. In de nieuwe werkwijze worden bewezen omgevingsfactoren meegewogen, waarmee we uitvoering geven aan [motie 50 'Alle kinderen met risico op achterstanden bereiken'](#). Met deze nieuwe wijze van indiceren willen we kinderen bereiken die het meeste baat hebben bij 16 uur voorschoolse educatie. JGZ werkt per 1 maart op deze wijze, dat betekent in de praktijk dat JGZ ieder kind waar risicofactoren een rol spelen bekijkt in zijn/haar gezin en omgeving om te bepalen of 16 uur voorschoolse educatie wel of niet noodzakelijk is. We monitoren of het beoogde effect van de nieuwe werkwijze wordt gerealiseerd, onder andere door verschuivingen in aantallen indicaties in beeld te brengen en de mate waarin we kinderen bereiken die de VE het meest nodig hebben. We informeren de raad over de voortgang in de jaarlijkse raadsbrief voorschoolse educatie. Eind 2025 verwachten we een eerste evaluatie van de effecten te kunnen delen.

4. De kwaliteit van de voor- en vroegschool

Op 4 oktober 2023 is het vernieuwde [Utrechts Kwaliteitskader](#) educatie van het jonge kind (UKK) gepresenteerd. U bent hierover geïnformeerd door middel van een [Raadsbrief](#) Aanbieding vernieuwd Utrechts kwaliteitskader (dd. 11 oktober 2023). Deze vierde versie van het UKK biedt praktische richtlijnen voor professionals en een kader van waar de opvang en educatie van jonge kinderen aan moet voldoen. De samenwerking met en tussen organisaties is hierbij van belang. De acties zijn gericht op het realiseren van meer gelijke kansen voor alle kinderen. De herziening van het UKK heeft tot speerpunten geleid die zijn gericht op de brede ontwikkeling van jonge kinderen. Daarnaast is er aandacht voor een inclusieve speel-leeromgeving en zijn de competenties uit het UKK vertaald naar vragen in een competentieprofiel, dat professionals en organisaties kunnen gebruiken om zichzelf te evalueren. Ten slotte is er meer aandacht voor gelijkwaardige samenwerking met ouders, voor burgerschap, het gebruiken van de thuistaal en hoe je als organisatie kan leren en ontwikkelen. De Universiteit Utrecht maakt momenteel een voorstel hoe de betrokken partners de speerpunten uit het UKK kunnen implementeren in hun organisaties, zodat speerpunten ook echt vertaald worden naar de werkvloer.

In navolging van de afronding van het UKK heeft de gemeente aan de Universiteit Utrecht de opdracht gegeven voor een eerste 'kwaliteitsmeting UKK'. Dit is een kwaliteitsmeting van het voor- en vroegschoolse (vve) veld in Utrecht om inzicht te krijgen in de stand van zaken van de kwaliteit. De eerste kwaliteitsmeting vindt plaats tussen april en oktober 2024. Dit is een brede nulmeting van de geboden kwaliteit waarbij wordt gekeken naar aanknopingspunten voor verbeterpunten. We informeren uw raad in de laatste kwartaalbrief Onderwijs van dit jaar over de uitkomsten van deze meting en over het vervolg. Hiermee geven wij verdere invulling aan [motie 28](#) 'Actualisering van het Utrechts Kwaliteits Kader inclusief kwaliteitsmeting is op korte termijn nodig'.

5. Evaluatie 2-jarigen pilot Overvecht

Vanuit de regiodeal Overvecht is in januari 2023 gestart met een pilot om 2-jarigen voorschool te bieden aan de hand van een aangepast dreumescurriculum, met als doel om kinderen eerder te

ondersteunen in hun ontwikkeling. Ook worden ouders in deze pilot intensiever betrokken bij de ontwikkeling van hun kinderen door wekelijkse spelinlopen en themabijeenkomsten. Op dit moment draaien er drie pilotgroepen in Overvecht op de locaties van Joannes XXIII en de Klopvaart en bij kinderdagverblijf/voorschool 't Hummeltje, waar plek is voor maximaal 10 kinderen per groep.

Deze pilot loopt tot eind 2024. De eerste signalen van de pilot zijn positief, de uitvoerder van de pilot Kind & Co Ludens geeft aan dat de kinderen in de relatief korte tijd op de groep sprongen laten zien in hun ontwikkeling zowel in het groepsproces als in hun betrokkenheid bij spel. Pedagogisch medewerkers (PM'ers) vermoeden dat met name de deelname van ouders aan de spelinloop hieraan een bijdrage levert. De betrokkenheid van ouders in het spel op de groep neemt toe en PM'ers horen van ouders terug dat zij thuis ook meer betrokken meespelen met hun kinderen.

De Universiteit Utrecht heeft de eerste groep geobserveerd. De eerste voorlopige conclusies zijn dat het 'Utrechtse model' van VE voor 2-jarigen verschillende kansen biedt en potentieel bijdraagt aan de cognitieve, taal- en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. De kinderen gingen duidelijk vooruit, de ouders interacteerden meer en beter met hun kind. Wel kent de pilot nog een aantal (aanloop)problemen. Het is een relatief kostbare aanpak die niet meteen tot optimale emotionele en educatieve processen leidt als de groep helemaal nieuw is en met ontwikkelingsachterstanden kampt (zoals de onderzochte groep). De Universiteit Utrecht doet sinds januari vervolgonderzoek bij alle groepen. Wij informeren de raad begin 2025 over de uitkomsten en het vervolg op deze pilot.

6. Overige actuele ontwikkelingen

a. *Brief Inspectie van het Onderwijs*

De Inspectie van het Onderwijs heeft over 2022 een risicoanalyse uitgevoerd op de toezicht en handhaving in de kinderopvang en het jaarlijks onderwijsachterstandenbeleid, inclusief de VVE, betreffende de Lokale Educatieve Agenda (LEA). Op basis van de door de gemeente ingevulde vragenlijst over de taakuitvoering en een aanvullend gesprek is de huidige taakuitvoering als voldoende beoordeeld, wat het hoogste oordeel betreft.

b. *SPUK Kansrijke Wijk en het jonge kind*

Op 8 december 2023 is de SPUK-aanvraag Kansrijke wijk toegekend, dit betekent onder andere dat er vanaf 2024 extra wordt ingezet op het perspectief van de jeugd. Er zijn vier programmalijnen waarin meerdere activiteiten worden ontwikkeld voor jonge kinderen in Overvecht die invloed hebben op de (toestroom naar) de voorschool.

- De activiteiten onder programmalijn 1 zetten in op het versterken van ouders en specifiek van moeders door het bieden van trainingen en ondersteuning bij het bouwen van een netwerk. Onderdeel hiervan is de ontwikkeling van een ouder-kindpunt in de bibliotheek van Overvecht.
- De activiteiten onder programmalijn 2 zijn gericht op het bieden van groepsgerichte en ontwikkelingsgerichte stimulans voor kinderen vanaf 12/15 maanden, bijvoorbeeld via spelinlopen.
- De activiteiten onder programmalijn 3 zijn specifiek gericht op het trainen van medewerkers in de voor- en vroegschool, specifiek gericht op het gelijkwaardig samenwerken tussen professionals en ouders (onderdeel van het UKK).
- De activiteiten onder programmalijn 4 zijn gericht op het bieden van 'verbindingsgroepen', waarbij een pedagogisch medewerker wordt toegevoegd aan de vroegschool én kleuters in een kleinere groep instromen op de basisschool om op deze manier de overgang van voor- naar vroegschool beter te laten verlopen. Dit betreft een directe optimalisatie van de vroegschoolse periode en voorkomt in veel gevallen dat kinderen naar het speciaal basisonderwijs doorstromen.

Momenteel vinden op alle programmalijnen gesprekken met het veld plaats, we willen per begin april starten met de activiteiten.

Vervolg

De komende periode werken we met onze partners verder aan de in deze brief genoemde inzet. We blijven ons inzetten om het bereik van de voorschool verder te verhogen en zoveel mogelijk jonge

Burgemeester en wethouders

Datum 27 februari 2024
Ons kenmerk 12123753

kinderen in Utrecht een passende plek te bieden. We willen dat alle jonge kinderen in Utrecht de kans krijgen om zich in een veilige en stimulerende omgeving te ontwikkelen.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,

Bijlage 1: Bereik cijfers per wijk jaarrapportage 2023

Wijk	Bereikpercentage 1-1-2023 tot 1-1-2024
Binnenstad	74% (14 kinderen)
Leidsche Rijn	77% (293 kinderen)
Noordoost	64% (59 kinderen)
Noordwest	75 % (233 kinderen)
Oost	71% (48 kinderen)
Overvecht	79% (534 kinderen)
Vleuten de Meern	77% (179 kinderen)
West	69% (99 kinderen)
Zuid	71% (119 kinderen)
Zuidwest	75% (379 kinderen)
Onbekend	36% (68 kinderen)

Bron: VVE-monitor jaarrapportage 2023

Bijlage 2 Doelgroepdefinitie Voorschoolse Educatie Utrecht 2024

Wat is Voorschoolse Educatie?

Intensieve educatie voor kinderen in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar bestaande uit activiteiten ter bevordering van de beheersing van (de Nederlandse) taal met het oog op het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden conform besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie gericht op het zo kansrijk mogelijk instromen in het basisonderwijs. Voorschoolse educatie richt zich op kinderen die een risico op onderwijsachterstand lopen door de omgeving waarin ze opgroeien. Dit heeft voornamelijk te maken met ongunstige sociaaleconomische omgevingsfactoren, waardoor er sprake is van een minder stimulerende omgeving. Het programma wordt uitgevoerd op een Voorschool, geleid door Pedagogisch Medewerkers (MBO niveau 3 + VE specialisatie en taalniveau 3F) die geëquipeerd zijn op het vlak van taalontwikkeling bij jonge kinderen.

Welke kinderen behoren tot de doelgroep?

Kinderen met een (risico) op een taal en/of ontwikkelachterstand krijgen extra stimulans zodat zij hun achterstand kunnen inlopen. Het gaat om kinderen die vanwege kenmerken in hun sociaaleconomische omgeving een risico lopen op een achterstand in de (Nederlandse) taal en daarom in aanmerking komen voor voorschoolse educatie. Er kunnen ook andere redenen zijn waarom een kind een achterstand in de (taal-)ontwikkeling oploopt. Voor het bepalen van de gemeentelijke doelgroep gaat de gemeente Utrecht in de basis uit van omgevingskenmerken in het gezin, die zijn afgeleid van de kenmerken die door CBS zijn vastgesteld omdat ze een risico op onderwijsachterstanden voorspellen. Het gaat om de volgende kenmerken:

- *Eén of beide ouders heeft geen startkwalificatie¹*
- *Beide ouders beheersen de Nederlandse taal onvoldoende.*
- *Deelname aan schuldsanering/ armoede en/of financiële problemen.*
- *Verblijfsduur van één of beide ouders in Nederland is korter dan 5 jaar.*

Tegelijkertijd is uit de praktijk gebleken dat niet alle kinderen waarvoor deze kenmerken gelden per definitie baat hebben bij voorschoolse educatie. Daarnaast zijn er kinderen waarbij deze kenmerken geen rol spelen die vanwege andere redenen wel baat hebben bij voorschoolse educatie, zoals een achterstand in de (taal) ontwikkeling. Om aan deze praktijk recht te doen kiest de gemeente Utrecht ervoor dat de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) op basis van de bovenstaande kenmerken voor elke peuter een maatwerkafweging kan maken of de voorschool een passende voorziening is. Hierbij wordt in meegenomen dat de voorschool met name gespecialiseerd is in (taal)ontwikkeling.

Hoe krijgen we de juiste kinderen op de Voorschool?

De Jeugdgezondheidszorg verzorgt de indicering en de toeleiding naar de Voorschool. Zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 9 maart 2023 gebeurt de indicering op basis van maatwerk. De (taal)ontwikkeling van het kind wordt ingeschat tijdens JGZ-consulten op basis van wetenschappelijk onderbouwde instrumenten. Omgevingsfactoren die bepalend zijn voor de ontwikkelkansen van het kind worden al vroeg in beeld gebracht, waarbij de vier van het CBS afgeleide kenmerken in elk geval worden meegewogen in het proces van indicering (14 maanden – 2,5 jaar). Hiermee zorgt de JGZ ervoor dat de kinderen die te maken hebben met ongunstige sociaaleconomische omstandigheden goed in beeld zijn. De Jeugdgezondheidszorg schat de stimulans in de (thuis)omgeving van het kind in tijdens een consult, idealiter in de vorm van een huisbezoek rond 18 maanden. Tijdens dit bezoek vindt tevens begeleiding en advisering plaats ter bevordering van de (taal)ontwikkeling. Zo nodig wordt hiervoor een extra taalhuisbezoek ingepland door de JGZ. Tijdens het 2-jaars consult wordt door de Jeugdgezondheidszorg vastgesteld of een VE-indicatie nodig en passend is, op basis van de beoordeling van de stimulans in de thuisomgeving en de beoordeling van de (taal)ontwikkeling. Indien nodig wordt de Kernpartneraanpak Jonge kind² benut om gezamenlijk te kijken wat de meest passende plek voor een kind is, bijvoorbeeld als er extra zorg of ondersteuning nodig is voor een kind.

De Kernpartneraanpak Voorschoolse Educatie is een intensieve samenwerking tussen de aanbieders van voorschoolse educatie en plusopvang, de Jeugdgezondheidszorg, Buurtteam Jeugd en gezin en samenwerkingsverband Utrecht Primair Onderwijs om goede en passende ondersteuning te bieden aan jonge kinderen en hun ouders in de stad Utrecht. Zo nodig wordt aanvullende jeugdzorg betrokken.